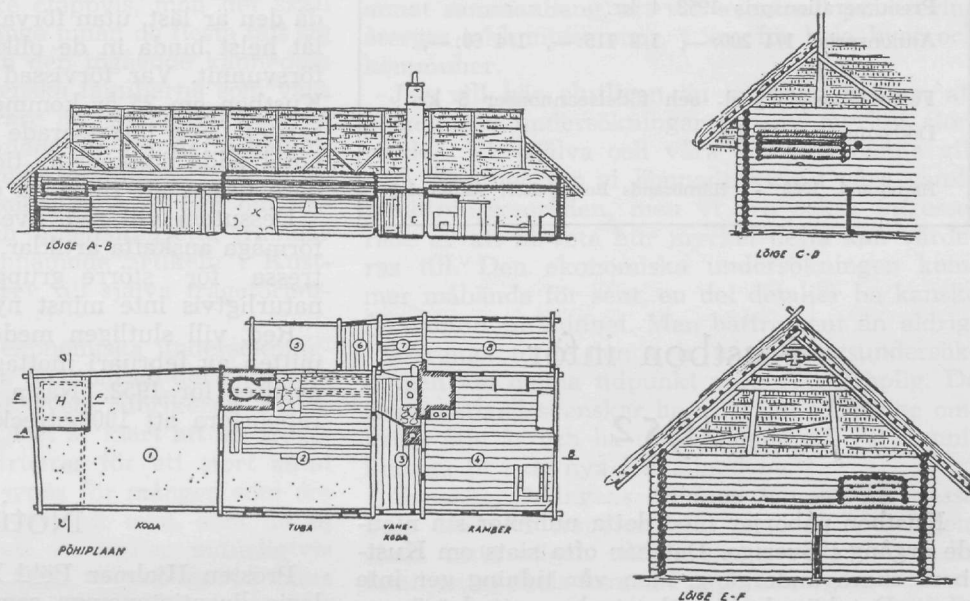

KUSTBON

Nr 1. Årgång 9

ORGAN FÖR
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE

Februari 1952

Boningsria på Dagö, Röiks, Svenskbyn, Mickas Simas gård. 1 — logen (kallad "förstu") med eldstaden (H), 2 — ristugan, 3 — förstun, 4 — kammar, nutida vardagstugan med spisen, 5—8 — sidokamrarna. Se artikel sid. 6.

Teckning E. Ederberg 1939. Efter Svio-Estonica 1944—48.

Teckenförklaring till illustration å sid. 7: I — bakstugan, II — stugan: a — husbondens sittplats, b — "övre" bordsändan, c — "nedre" bordsändan, d — bänk, e — hörnskåp, i — "fönsterbänken", g — plats för det ena bröllopsbordet ("brudbordet"), h — ugnens ursprungliga plats (nuförtiden ligger ugnen i SO-hörnan), III — förstun och avbalkad avdelning (IV) med eldstaden (H) samt handkammaren. N — "nordan-dörren", S — "sunnan-dörren", SS — "stora sunnan-fönstret", — LS — "lilla sunnan-fönstret".

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner.

Redaktör och ansvarig utgivare: *Manfred Nyman*.
Red.-sekr.: *Lars Broman*.

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1952 med sex nummer.

Prenumerationspris 1952 4 kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—

Förlovnings-, vigsel- och födelseannonser 5 kr.

Dödsannonser 20 kr.

Härnösand 1952 - Härnösands Boktryckeri Aktiebolag

Kustbon inför 1952

Kustbon påbörjar med detta nummer sin nionde årgång i Sverige. Det har ofta siats om Kustbons snara undergång, men vår tidning ger inte upp. Det bör dock understrykas, att det är av största vikt för Kustbons fortsatta existens, att vi alla efter förmåga visa vår tidning kärlek och levande intresse. Kustbon är väl medveten om, att den lätt försvinner bland de mängder av tidningar och tidskrifter, som nu i allt större omfattning söka sig till de estlandssvenska hemmen, men den vet också, att den märks bäst och saknas mest den dag den ej längre finns. —

Red. vill därför antyda hur Kustbon skall kunna överleva 1952 och kanske även få uppleva sin tionde årgång i Sverige:

1. Kustbon till *alla* estlandssvenska hem.
2. Betala den obetydliga prenumerationsavgiften omedelbart och dröj ej till årets slut eller tills Kustbon måst slösa en del av sina knappa medel till utsändande av påstötningar. Det finns nämligen inga andra tillgångar att betala de dyra pappers- och tryckningskostnaderna med än prenumerationsavgiften.
3. Låt Kustbon få del av vad som tilldrar sig inom Er familj eller hos grannen eller släkten. Det kan räcka med ett par rader på ett brevkort.

4. Skriv om Edra minnen från det gamla landet och om vad som för övrigt kan vara av intresse. Red. åtar sig gärna att vid behov hjälpa er.

5. Lämna red. uppslag och gärna även kritik, helst positiv.

Då ingen velat åta sig att vara redaktör för hela 1952, kommer redigeringen under året att ombesörjas av olika personer. Kustbon kommer härigenom kanske att växla ansikte några gånger under årets lopp och man får hoppas, att resultatet härav blir omväxlande och intressant.

Red. vill även under detta år bjuda läsekretsen på ett antal större artiklar av kända författare, som belysa vår gamla kultur och historia. Syftet härmed är dubbelt: att låta läsekretsen få del av den forskning som utförts inom olika områden och att samtidigt få resultatet härav tryckt och bevarat åt eftervärlden. Släng därför ej tidningen då den är läst, utan förvara den omsorgsfullt och låt helst binda in de olika årgångarna innan de försvunnit. Var förvissad om, att en årgång av Kustbon om 25 år kommer att vara en eftersökt raritet! För intresserade kan meddelas, att ett antal udda nummer av tidigare årgångar tills vidare finnes att tillgå på expeditionen.

Dessutom vill red. även framgent efter bästa förmåga anskaffa artiklar, som kunna vara av intresse för större grupper av läsekretsen och naturligtvis inte minst nyheter för familjesidan.

Red. vill slutligen meddela, att expeditionen i mitten av februari mottagit 580 prenumerationsavgifter för 1952. Nästa gång hoppas vi kunna rapportera att 1000-strecket passerats.

M. N.

Notiser

Prosten Hjalmar Pöhl har i Lund avlagt teologie licentiatexamen samt även filosofie kandidatexamen. I sin licentiatavhandling har prosten Pöhl behandlat ämnet "Jämförande undersökning av dödskulterna hos olika folkslag".

Prosten Pöhl har avrest till Paris för att vid Sorbonneuniversitetet idka studier inom det sociologiska området och avsluta sin avhandling om flyktingarnas anpassnings- och trivselfrågor.

Sven Gottkampff från Vipall har avlagt ingenjörsexamen vid Stockholms Tekniska Aftonskola.

Sigmar-Henry Tegelberg från Rickul avlade den 20 december 1951 styrmansexamen vid Sjöbefälsskolan i Göteborg.

Sjökapten Rudolf Zeisig från Nuckö tjänstgör som lärare vid Sjöbefälsskolan i Stockholm.

Sjökaptenen och den kände idrottsmannen Leander Gjärdman är anställd som styrman på den världsbekanta lyxkryssaren Stella Polaris.

Rödakorssystrarna Ottilia Gjärdman från Nuckö och Maria Lindström från Ormsö tjänstgöra sedan början av december vid det svenska fältlasarettet i Korea.

De estlandssvenska undersökningarna

I Kustbon nr 2 förra året redogjordes något för en ekonomisk undersökning, som Svenska Odlingens Vänner planerade och i artikeln utlovades även att frågeformulär till undersökningen skulle utskickas till estlandssvenska familjer under loppet av sommaren.

Av olika orsaker kom emellertid tryckningen av formulären att fördröjas och beklagligt nog kunde inte själva distribueringen av materialet börja förrän strax före jul. Då det visat sig utomordentligt svårt att få reda på adresserna till ett mycket stort antal estlandssvenska familjer — framförallt de från Nuckö — har distribueringen av formulären måst ske etappvis, men det skall dock ej behöva dröja länge innan de flesta fått sig materialet tillsänt. Utan den ingående kännedom om de olika estlandssvenska familjerna som våra f. d. kommunalsekreterare ha, skulle det vara så gott som omöjligt att under nuvarande förhållanden utföra en sådan undersökning.

Jag skall i detta sammanhang ej tala om undersökningens syfte och innehåll. Detta framgår delvis av den ovan omnämnda artikeln i Kustbon samt av ett följebrev till själva frågeformulären.

Formulären till den ekonomiska undersökningen (guldfärgade) omfatta förutom en del allmänna frågor över jordbruket även rubrikerna Fiske, Skogsbruk och Sjöfart. Det är klart att ett frågeformulär måste konstrueras för ett stort antal olika fall och det kan synas för många som om många onödiga frågor kommit med, som de ej kunna besvara. Var och en ifyller naturligtvis endast de frågor som vore tillämpliga på hans förhållanden, varvid man särskilt bör iaktta att mått- och viktenheter anges tydligt, t. ex. famn, fot, meter, kilogram, lispund etc., likaså att alla värderingar göres så vitt möjligt enligt 1938 års penningvärde i estniska kronor. För den som vill räkna yttinnehållet i andra enheter än i hektar går detta lika bra, huvudsaken att det anges vilken enhet som använts.

Av de två exemplaren av det ekonomiska frågeformuläret behåller uppgiftslämnaren det ena exemplaret för egen räkning. Det har givetvis sitt värde för varje familj att bevara resultatet av denna generalinventering över förlorad egendom. Om ytterligare några år kanske allt fallit i glömska.

Jämte den ekonomiska undersökningen har Svenska Odlingens Vänner genom ett för ändamålet utarbetat frågeformulär (allmän undersökning) velat få en inblick i estlandssvenskarnas anpassningsförhållanden i det nya hemlandet. Detta formulär omfattar bl. a. frågor avseende tidigare och nuvarande yrkesverksamhet, nuvarande ekonomiska omständigheter jämförda med de tidigare, trivsel, umgängesfrekvens med andra estlandssvenskar, om hemspråket är dia-

lekt eller högsvenskan, om emigrationsplaner finnas osv. Formuläret är mycket enkelt, man behöver endast stryka under det svar som närmast svarar mot ens uppfattning. Av detta formulär (vitt) får varje familj 3—4 exemplar och det är meningen att olika vuxna familjemedlemmar skola få deklarerera sin uppfattning. Antagligen kommer generationsskillnaderna här att bli märkbara i svaren. S. O. V. hoppas att samtliga vita frågeformulär i den mån ifyllare finnas skola insändas till föreningens expedition. Om någon tycker att frågorna äro för närgångna, skall här genast understrykas, att den allmänna undersökningens formulär helt sakna uppgiftslämnarens namn och att de som så önska kunna insända dessa formulär i separat kuvert utan angivande av avsändare. Det gäller även för den ekonomiska undersökningen, att alla svar betraktas som konfidentiella, och resultaten komma, såsom även framhållits i annat sammanhang, att vid eventuell publicering återges i klumpsummor, t. ex. för hela byar och kommuner.

Jag vill här slutligen än en gång betona, att båda dessa undersökningar äro av mycket stort värde. Vi själva och våra efterkommande vill veta, vad det var vi lämnade kvar i våra gamla bosättningsområden, men vi äro också intresserade av att få veta hur mycket detta kan värderas till. Den ekonomiska undersökningen kommer måhända för sent, en del detaljer ha kanske försvunnit ur minnet. Men bättre sent än aldrig!

Däremot torde den s. k. anpassningsundersökningen vid denna tidpunkt vara rätt lämplig. De flesta estlandssvenskar ha nu varit i Sverige omkring åtta år och ha under denna tid väl hunnit komma in i de nya förhållandena.

Svenska Odlingens Vänner hoppas att dessa gula och vita frågeformulär, som så småningom skola hitta vägen till de flesta estlandssvenska familjer, ej skola hamna i papperskorgen, utan att var och en samvetsgrant bemödar sig om att ifylla dem så långt det är möjligt. Portoavgiften, 45 öre, utgör väl knappast någon större ekonomisk belastning. Det bör kanske också omnämnas att föreningen har små resurser och ej har erhållit något anslag till denna undersökning, att avsevärda utgifter redan gjorts för tryckning och distribution av formulären och att mycken fritid gått åt för styrelseledamöterna med adressforskning, sammanställning av formulären och distribution av dem. Undersökningens värde beror nu på er alla som tvingas att ägna några angenäma timmar på att kartlägga förhållandena i det forna hemmet och åt att ta ställning till er nuvarande livsform — jämförd med den gamla.

Elmar Nyman.

BRUNNSBORRNINGAR

Lös vattenfrågan säkrast genom djupborrning, som utföres yrkesskickligt till humant pris av

Brunnsborrare

Robert Vesterblom.

Råstensgatan 16, Sundbyberg. Tel. 28 76 09.

Domprostén Nils Bolander:

När stunderna växla och skrida

Hem

På hemmets söndag kan vi gärna dra oss till minnes att hemmets verklighet är en stormakt som har förmågan att locka fram det vackraste och värdefullaste i en människa. Även det mest triviala hem har en skönhet som vetter inåt för den som vuxit upp där.

Det låg en liten flicka på ett av våra sjukhus över julen. En kväll lyfte den vänliga sjuk-systemen henne fram till fönstret för att hon skulle få titta på den vackra stjärnhimlen, hela den flammande vintergatan. Men den lilla sjuklingen suckade och sade: Stjärnorna hemma är mycket, mycket vackrare!

Men låt oss inte hamna i någon hemromantik. Nu för tiden växer det också upp en rotlös människotyp som inte alls reagerar med veka känslor inför ordet "hem".

De säger i stället: Jag fick aldrig något hem, aldrig någon hemvärme och hemkänsla. Mitt s. k. hem skänkte mig rakt ingen trygghet och lycka.

Bakom denna anklagande och oromantiska människotyp står ett dystert faktum — de andelösa hemmen. Där finns kanske i materiellt avseende allt vad man kan begära i denna världen och likafullt ingen själ, ingen ande.

Är det kanske inte ganska besynnerligt att just i dessa dagar, då det pläderas så kraftigt och framgångsrikt för heminredningskultur med konsulenter och möbelarkitekter och allt vad det heter, är det så erbarmeligt ont om verkliga hem i ordets djupaste mening!

Just i dessa andelösa hem och paradhem träffar man vanligen på det slaget av föräldrar som tycks ge en god dag i sina barns öde och utveckling.

Vill sonen ränna ute om kvällarna — så varsågod!

Vill dottern springa på bio mest var eviga kväll — det står henne fritt!

Det finns strängt taget inte någonting mer personlighetsdödande och okristligt än denna evinnerliga föräldrakommentar: Det får pojken själv bestämma! Det får flickan själv avgöra!

I de hemmen går allt på lösa boliner. I den s. k. friheten blir skogen djungel.

Det talades på sin tid i tidningarna om de föräldralösa, vilda barnen i Ryssland, som drev omkring i stora skaror som en skock förlupna hundar i storstäderna och tiggde och stal var de kom åt. Vi har ingen anledning att oja oss så våldsamt över detta. Vi har ganska gott om hemlösa, vilda barn här hemma i Sverige, lämnade tämligen vind för våg av lata, bekväma och odugliga föräldrar. Det kan barnavårdsnämnderna ge kusligt besked om.

I de andelösa hemmen händer det, har det sagts mig, att föräldrarna hånar sina småttingar, när de försöker sig på aftonbönen de fått lära sig i skolan.

Alltsedan den stora olyckan för några år sedan gick över världen, har en alltjämt växande grupp av människor tvingats att leva flyktingens osäkra och bekymmersamma liv. Den som söker tänka något över detta, måste snart inse, hur provande det måste ha varit att finna en ny väg, sedan man blivit på ett så våldsamt sätt borttryckt från allt det som vi vanligen tänka på då vi tala om hem och fosterbygd. Räknar man så med de ekonomiska svårigheterna och med den undran och försiktighet varmed flyktingen ofta mötes i det nya landet, har man snart denna missgynnade människas situation klar för sig.

Och inte är det så noga med sanningen heller därhemma.

Frågan är nu den vad vi ska ta oss till för att rädda hemmets och hemlivets stormakt, som håller på att degraderas.

Jag tvekar inte om svaret, ett gammalt föraktat svar. Det stiger oss till mötes i den trosvissa adventspsalms ord: "Bjud Kristus hem till dig!"

"Välsignat är det hem förvisst som har sitt allt i Jesu Krist, Där han ej är, är världen tom, där han ej bor, är fattigdom. Välsignat mer än allt på jord är varje hem, där Kristi ord om Faderns nåd och välbehag till alla talar dag från dag."

Att bjuda hem Kristus — det är ju att bjuda hem Sanningen, Kärleken, Renheten, Höviskheten, Troheten, Ansvar, allt som gör livet människovärdigt och värt att kallas liv.

Där Kristus får komma in i ett hem med sina många gåvor har han alltjämt förmågan att förvandla vatten till vin, den kylslagna materialismens fadda vatten till kärlekens och hjärtegemenskapens ädla vin. I det hemmet vinner apostelns ord budskap: "I barn, varen edra föräldrar lydiga i Herren, ty detta är rätt och tillbörligt! . . . Och I fäder, reten icke edra barn till vrede, utan fostren dem i Herrens tukt och förmaning."

Det kan ju hända, att det land, till vilket man i nödens svåra stund flydde, stod där så ljusomstrålat, symbolen för den frihet man själv sökte. Men så möttes man inte av det varma välkomnande man räknat med, utan det blev kanske i stället bittra ord om att man var till besvär.

Vad gäller estlandssvenskarna måste man dock utgå ifrån att de från början stodo i en särskilt lycklig ställning. De hade språket på sin sida, den urgamla svenskheten, trofast bevarad genom sekler, den goda vilja varmed svensk allmänhet tog emot stamfränder, allt detta jämnade vägen för flyktingarna från Estland och hjälpte dem igenom den första svåra nöden.

Det är uppmuntrande att tänka på all den godhet, hjälpsamhet och omsorg som estlandssvenskarnas ankomst till vårt land utlöste hos många människor. I hjälpen kunde alla förenas, alla samhällsgrupper voro lika eniga om att det här gällde att taga emot en del av den stora svenska familjen, som äntligen kunnat vända åter hem till det egna landet. Omfattande och beundransvärda ting ha uträttats genom kommittén för estlandssvenskarna och alla de personer, som på mångahanda sätt hade del i hjälparbetet. Snart hade de flesta familjer funnit sitt lilla hem, skingrade medlemmar hittat rätt på varandra, de gamla funnit en fristad i många av de välskötta ålderdomshemmen i vårt land. Det dröjde inte länge förrän de allra flesta hade ett arbete, som kunde giva dem en nödortfigt bärning.

Det är gott att få tänka tillbaka på all den godhet och osjälviskhet, som i de tiderna uppenbarades gentemot våra flyktingvänner.

Vid sidan av det stora arbete som kommittén för estlandssvenskarna utförde, uppstod även intresset att söka hjälpa på annat sätt än materiellt. Om man vågar räkna sammankomsterna i Betsedakyrkan med i denna andliga gärning, skulle man kunna säga, att de säkerligen betytt en hel del, när det gällde att hjälpa igenom den första svåra tiden.

Kyrkan vid Floragatan i Stockholm blev en fast punkt där man kunde vara säker på att få träffa släktingar och bekanta. Man hade ju först lite svårt att orientera sig i den stora staden och genom svårigheten att få bostad, kom många att placeras långt ut i förorterna, en hel del även på landsbygden. Gotland var ju en av de platser, där man särskilt gärna tog emot dem som kunde arbeta i jordbruket. Vilken högtid blev det inte när vänner därifrån och från andra orter i Sverige möttes vid de stora samlingarna och på nytt fingo uppleva gemenskapen med sina kära.

Kännedomen om estlandssvenskarnas vanor gjorde, att vi väl förstodo vilket värde gemenskapen innebar för dem, som nu kommit i nya förhållanden. Ute i Estland fanns en märklig samhörighet mellan byns folk och man hade under tiderna lärt sig att väl vårda dessa värden. Var kunde man känna sig så hemma, som när man kom till sin egen by? Vem kan glömma den känsla av trygghet och trevnad man erfor, då

man väl var inom byns hank och stór. Där fanns ingen för vilken man behövde frukta. Hela sättet att umgås präglades av vänlighet. Vid skymningsstunderna hos grannen, när lampan ännu icke var tänd och inga spinnrockar surrade eller hyvlar gnisslade, kunde man sitta i stillhet och dryfta alla slags frågor. Hur värdefulla voro inte dessa stunder! Kom man så ut på gatan en vinterdag då snön stod högt upp mot gärdesgårdarna och frosten bet så vasst, kunde man höra ljudet av yxa och såg, av medar som gled över snön tyngda av det stora timmerlasset, man hörde hur vattenåmbaret vägdes upp vid brunnen eller kornas råmande, då någon gick i ladugårdsdörren.

Kan man någonsin glömma vårkvällarna, när aningen stod liksom en vakt omkring byn, när det knoppades i ängarna och alla tidiga blomster började spira, när fåglarna med iver byggde sina bon och viporna i långa drag svepte över fälten, när sjön glittrade trolskt och man såg silhuetten av båtar, som voro ute för att sänka ryssjorna eller spanna näten där havets silver skulle fångas in.

Eller hur var det när man kom från Hapsals marknad och sett allt det moderna och okända och hunnit att gå sig riktigt trött på de hårda gatorna. Att då få vända hem igen, var som en obeskrivligt stor gåva.

Men mer än allt annat betydde sammankomsterna för byns folk. Efter arbetsdagens id var det skönt att få gå till skolan eller bönhuset eller kyrkan och deltaga i sången och bönen, lyssna till de äldres förmaningar och uppbyggas i sitt hjärta. Det var som om en annan världs härlighet hade sänkt sig ned över den enkla skaran av människor för vilka den djupare bildningen inte var känd, men som i sina ofördärvade sinnen hade en sällsam förmåga att erfara det översinnliga.

Jag minns än vilket underligt intryck det gjorde på mig, då jag en söndag för länge sedan mitt i en predikan i Betsedakyrkan plötsligt fick syn på någon som föreföll mig så bekant, men ändå så främmande. Det var en god vän från Ormsö som satt där i kyrkan, en av de första som kommit undan den hotande nöden. Sedan kommo de i skaror, ja i tusenden och våra gudstjänster för estlandssvenskar togo sin början. Sedan dess har det hunnit att ändras mycket. Ungdomen, som först kom i täta skaror, har numera funnit sin nya väg och sin nya gemenskap i de sammanhang där den arbetar, bor och har sina intressen. Däröver kan man endast känna tacksamhet. Ty vårt arbete har inte som mål att hålla kvar något som ändå är förgånget. Likväl kan man konstatera, att de äldre alltjämt behöva dessa möten och att verksamheten betyder mycket för dem.

Kanske man borde erinra om ett av de senaste glädjeämnen som vi erfarit i vårt arbete. Det är den nya samhörighet som vi genom förmedling av pastor Sigfrid Hoas fått uppleva med våra vänner från Gammalsvenskby. De äro ju sedan länge hemma i Sverige och ha hunnit rotas i sin

Professor Gustav Ränk:

Svenskt, estniskt och baltiskt i aibofolkets byggnadskultur.

1.

Den svenska kolonisation som under medeltiden uppstod i det västestniska kustområdet, erbjuder forskaren en storartad möjlighet att följa de kulturella förändringar som försiggå i ett litet samhälle i främmande omgivning. Detta underlättas ytterligare genom den omständigheten, att man i stora drag kan fastställa den svenska bosättningens början tämligen noggrant. Det blir härigenom möjligt att iakttaga, i vilken utsträckning det från Sverige (eller från de finlandssvenska områdena) medförda kulturella arvet har kunnat bestå, i vilken utsträckning det förändrats, blivit uppblandat eller t. o. m. påverkat den främmande omgivningen. Ett dylikt ståndpunkts-tagande är emellertid i stor utsträckning teoretiskt. Då man försöker lösa frågan praktiskt, stöter man på många specialproblem, vilkas belysning fordra särskilda förarbeten. I första hand stöta vi på frågor om i vilken utsträckning de speciella särdrag, som kunna skönjas i den estlandssvenska kulturen, äro att betrakta såsom helt svenska och i vilken utsträckning de måhända kunna anses vara ett äldre arv, gemensamt för alla folk, som bygga och bo runt Östersjön. Ofta kunna gemensamma drag i de estniska och estlandssvenska kulturerna förklaras med att de härstamma från en gemensam, långt avlägsen källa, t. ex. i Mellaneuropa och ej med att den ena parten påverkat den andra. Problemet kompliceras ytterligare, om man betänker, att de svenska kolonisterna icke utgått från samma trakter i moderlandet och delvis t. o. m. här-

nya miljö, men när vi mötte dem till gemensamma gudstjänster, har det visat sig, att mycket av det, som genom de mellanliggande åren varit gömt och glömt, nu växer fram. Vi äro ju av samma stam och från samma bygd.

Frågan om varför vi fortsätta, kan inte besvaras med få ord. Men en sak kan påpekas. Snart kommer det uppväxande släktet, som fångas av tidens jäkt och kampen för tillvaron att glömma det som för fäderna varit stora och heliga värden. Om vi med vår gärning kunna hålla minnena vid liv och låta dem väcka icke trånad tillbaka till det som varit, men förpliktande ideal, som kunna lysa deras väg, då ha vi vunnit mycket. Ty fäderna, även om deras tillvaro till det yttre var enkel och strävsam, så ägde de dock andliga rikedomar, förtröstan, hopp och tacksamhet, som det är väl värt att vår ungdom förstår och värderar. Då skall de estlandssvenska bygderna inte endast väcka minnet av förluster och faror, utan lära oss, att i förnöjsamheten och den stilla fromheten har människan de stjärnor, som skola lysa henne genom mörker, hän mot en klar och hägrande morgondag.

Arthur Johanson

stamma från Finland samt att utvandringen skett så småningom under en längre tidsperiod.

Särskilt framträda dessa svårigheter vid en undersökning av dylika kulturyttringar, som lätt förändra sig i tid och rum, såsom förhållandet exempelvis är med folkdräkterna, arbetsredskapen och bruksföremålen samt med folkkonsten. Då man här bland yttringarna för den estlandssvenska folkliga kulturen utvalt byggnaderna till föremål för en granskning, har det skett med tanke på dessas relativa oföränderlighet. Byggnaderna äro på ett helt annat sätt än andra föremål förbundna med marken och ha stundom bestått på samma plats genom århundraden. De äro dessutom förknippade med ett helt komplex av vanor och sedvänjor, som likaledes icke ändra sig alltför lätt.

2.

Om vi i första hand betrakta estlandssvenskarnas boningshus, så vittna de på ett tydligt sätt om den uthållighet, med vilken denna folkspillra i främmande omgivning och under främmande påverkan förmått hålla fast vid sina gamla bostadsvanor. Man kan för närvarande hävda detta utan någon som helst tvekan, enär aibofolkets ursprungliga boningshus såväl till form som funktion äro vitt skilda från sina estniska gran-nars boningsria. Skiljaktigheterna mellan de båda bostadsformerna ha av författaren tidigare detaljerat belysts i en svenskspråkig översikt i *Svio-Estonica* 1944—48. Det torde här vara tillfyllest med att fästa uppmärksamheten på det väsentligaste. Och det består utan tvekan i eldstädernas karaktär och placering.

Den typiska estniska bostaden domineras av en stor massiv rökugn, framför vars öppning finnes en kokhärd, som mest liknar en öppen spis. Detta komplex av eldstäder befinner sig i det egentliga boningsrummet, som under hösten dessutom användes till ria. Detta bostadsrum var hos esterna alltid försett med ett plant innertak.

Även estlandssvenskarnas boningsrum var försett med ugn, men familjens liv var inte i samma utsträckning som hos esterna koncentrerat till detta rum. Ugnen i boningsrummet var icke heller samtidigt den enda eldstaden i huset. Boningsrummet sammanhänger nämligen hos estlandssvenskarna med en förstuga utan mellantak, där en öppen eldstad för matlagning var placerad. Estlandssvenskarnas familjeliv var alltså fördelat mellan två huvudcentra inom bostaden — rummet som uppvärmdes med ugn och förstuköket. Även esterna använde sig av ett särskilt kök med öppen eldstad, men detta var alltid byggt fristående ute på gårdsplanen och begagnades endast under sommaren.

Om man nu med utgångspunkt från denna korta jämförelse skulle vilja fastställa estlandssvenskarnas kulturhistoriska samhörighet, så kan

En nyutkommen nuckösvensk ordbok

De estlandssvenska dialekterna ha i det stora hela inte fört någon obemärkt tillvaro, sett från den moderna språkforskningens håll. Därom vittna främst ett par ordböcker på grundval av finlandssvensken H. A. Vendells uppteckningar samt viktiga arbeten grundade på dessa ordsamlingar, främst av Vendells landsman professor O. F. Hultman och av professor Bengt Hesselman, Upsala. Men en verkligt ny grundval har forskningen fått först med det nya material som insamlats av före rektorn vid folkskoleseminariet i Uppsala Gideon Danell. Alltsedan 1900 och till åren närmast före sista kriget har han företagit talrika resor till den svenska bygdens skilda delar, och redan 1905 disputerade han — som många av estlandssvenskarna känna till — på en avhandling om svenskan i Nuckö socken, fullföljd år 1934 genom del 2—3. Som en fjärde och sista del har Danell nu utgivit sitt samlade material i form av en ordbok, en dryg volym på XXIV + 494 sidor, nr 27 i Skrifter utgivna av Gustaf Adolfs akademien och nr 2 i serien Estlandssvenskarnas folkliga kultur (nedan kallad

sommarköket, som sannolikt kommit till svenskarnas gårdsplan först sedan förstuköket försvunnit ur boningsbyggnaden och ersatts med en spis i boningsrummet. För att sommartid slippa elda inne, förlade man matlagningsplatsen till denna lilla byggnad ute på gårdsplanen.

En granskning av de byggnadstekniska detaljerna kan ej rymmas inom ramen för denna korta skildring. Det bör emellertid framhållas, att estlandssvenskarnas halmtak till sin konstruktion icke skiljer sig från esternas. Däremot påminner takets form med det ofta förekommande s. k. gaveltaket om gamla svenska byggnadstraditioner. I det estniska byggnadsskicket hade däremot helt det avvalmade taket slagit igenom.

Vad slutligen beträffar bostadsvanorna, återfinnes många gemensamma drag hos ester och svenskar. I vilken utsträckning det ena folket har påverkat det andra går ej att fastställa, enär dessa seder äro mycket gamla och dessutom äro gemensamma för många nordeuropeiska folk. Man kan skönja en estlandssvensk kulturpåverkan i första hand ifråga om sådana företelser inom hemkulturen, som ej äro allmänestniska, utan som äro begränsade till Nordvästestland, alltså till estlandssvenskarnas närmaste omgivningar. Författaren tror sig främst kunna hänföra härtill olika rumsdekorationer av halm eller vass, s. k. "kronor", som särskilt till jul upphängdes över matbordet. Vidare kan man hänföra de vita lakanen, som man till fest och till jul dekorerade matbordshörnan med, till estlandssvenska förebilder. Det råder ingen tvekan om, att man, då den estlandssvenska kulturen i detalj blivit undersökt och resultatet härav blivit framlagt, det öppnas helt bättre möjligheter för en belysning av de estniska och svenska kulturella förbindelserna.

EFK). Väl gjorde Danell, särskilt under tidigare år, viktiga uppteckningar även på andra håll bland svenskarna i Estland, men redan tidigt valde han nuckösvenskan som sitt speciella område, och ordboken gäller helt nucköområdet, bortsett från ett mindre antal korta orduppgifter från Ormsö. Författaren uppger ordbokstitlarna till drygt 5.000, förutom bortåt 7.000 sammansättningar och något hundratal avledningar, ej upptagna som särskilda artiklar. Minst 12.000 ord alltså. Och det är verkligen allt skäl att räkna sammansättningar och avledningar, för det är ju så i språkets liv att grundorden inte leva på egen hand, allmänt uppfattade av de dialektalande som absolut grundläggande ord. Tvärtom har en upptecknare icke så sällan kunnat märka att vissa grundord ha trängts bort, medan sammansättningar, avledningar och ortnamn vittna om deras tillvaro i tämligen sen tid. Även i Danells ordbok hittar man exempel härpå.

Det är inte bara ett stort material utan också ett viktigt och ett synnerligen givande. Med stor erkännansamhet redogör författaren för sina källor utöver de egna samlingarna. Främst står Fridolf Isbergs uppteckningar från Klottarp i Sutleps kommun. C:a 435 artiklar härstamma helt från Isberg, men därutöver kommer från Isbergs samlingar ett rikhaltigt och ur kulturhistorisk synpunkt intressant material i andra artiklar. Man får här i ett sovrat urval, bearbetat av Danell i samråd med upptecknaren enligt redovisade metoder, en överblick över och en vägledning i Isbergs innehållsrika och omfattande papper. En viktig insats har gjorts av magister Edvin Lagman, som granskat såväl manuskript som korrektur och därvid infogat talrika viktiga upplysningar, inte minst i fråga om den 2-ordsakcent i ursprungligen sammansatta ord som recensenten närmare vidrört i EFK 1 ("isärfallna komposita", I 207, 305). — Andra källor skola här ej närmare beröras; endast vill jag tillägga en rad om gotlänningen P. A. Säves uppteckningar från 1850-talet. Säve gjorde sina notiser i Visby efter några svenskar som tagit hamn där. Estland fick han aldrig se med egna ögon, men man får en stark uppfattning av Säves vaksamhet och iakttagelseförmåga i fråga om betydelseangivningar, låt vara att han förstås mången gång missförstår sina meddelare. Jag tror att en bonde praktiskt taget aldrig medvetet ger sakligt oriktiga uppgifter om sitt språk; uppteckningens pålitlighet beror mest på upptecknarens sätt att ställa frågan och på hans urskillning vid bedömandet av svaret. Däremot är det mycket vanligt att en folklig meddelare har en "teoretiserande" mening om hur det eller det hänger ihop, och detta är en sak för sig. — De nuckösvenska delarna av den estlandssvenska ordboken i Upsala Landsmålsarkiv och det övriga sedan 1943 nyinsamlade materialet där har — enligt Danells säkert riktiga plan — icke inarbetats. Ett sådant arbete skulle nog ha gjort det omöjligt att få ordboken färdig nu. Att åtskilligt finns i de nyaste samlingarna, säger sig självt; enbart av t. ex. fartygstermer från Rickul finns i upsalaordboken

omkring 250 ord, alla illustrerade av meddelaren, en skicklig båtbyggare. Hit hör exempelvis ett par så intressanta ord som *bita* "bete" resp. "toft", vilka visat sig ha en mycket skiftesrik förekomst i de estlandssvenska målen. Men detta material är icke i utgivningsmässigt skick. Lika omöjligt var det att få med t. ex. det material som kan vara att finna i EFK 1, om ståndssamhällets tid, före 1917, vilket blev färdigtryckt först för ett halvår sen. Skadan är ringa, för det är lätt att med utgångspunkt från det alfabetisk-systematiska sakregistret i EFK 1 studera ordbokens sakuppgifter och vice versa sakskildringens orduppgifter.

Det är klart att man här inte ens översiktligt kan ge en aning om ordbokens innehåll. Nog sagt att den är utomordentligt noggrant genomförd, klar, pålitlig i vad den vill svara för. Danell gör en reservation för de besvärliga kvantitetsförhållandena. Risken är dock även här i regel rätt ringa, om man nämligen är inarbetad i de estlandssvenska målens ljudförhållanden. Man måste emellertid fasthålla vid de markanta skillnader som även i detta fall finnas mellan skilda mål. — En folklig läsare skall måhända i förstöring oroas av de s. k. "uppslagsorden", under vilka dialektorden är ställda, noterade med landsmålsalfabet. Men någon eftertanke skall säkert visa systemets oavvislighet, helst om man tar hänsyn till alla estlandssvenska mål. Skulle exempelvis nargösvenskt *vart*, '(h)' vart, även = '(h) var' stå under *v-*, Dagö-Gammalsvenskby *kvar*, '(h) varje' under *kv-*, dess *känn*, '(h) varest' under *kå-*, Nuckö *hoar* under *ho-*, dess *hänn*, *hått*, '(h) var', '(h) vart', under *hå-*, dess *hank* under *ha-*? Så är Freudenthals & Vendells ordbok från 1886 uppställd, och var och en förstår till vilket ogagn, då samma olägenhet drabbar massor av ord.

I själva verket är det så, att dessa uppslagsord är något av det väsentliga i ordboken. Genom dem klargör författaren sin uppfattning om ordets ursprung, dess etymologi. Danells stora språkvetenskapliga lärdom och dialektmaterialets förstklassiga halt gör hans ordbok till en av de mest betydelsefulla i modern tid i vårt land. Inte minst värdefullt är att författaren gör talrika hänvisningar till sin tidigare utgivna stora nuckösvenska grammatik.

Tolkningen av en del ogenomskinliga dialektord (d. v. s. uppslagsorden för dem) kan ibland — som naturligt är — bli föremål för skilda meningar, betydelsen kan någon gång behöva utföras, en eller annan sakuppgift kan diskuteras, allt särskilt med hänsyn till läget i andra estlandssvenska mål. Detta ligger i sakens natur och det minskar inte ordbokens brukbarhet i det hela. För estlandssvenska läsare bör jag kanske ta några exempel och göra några frågor. Konamnet *Blacka* m. fl., som i rikssvensk motsvarighet otvivelaktigt heter "Blackan" o. s. v. (jämför hästnamnet *Blacken*), upptas som substantiv. Som många gånger förut undrar jag: Kan man säga *Ve håva ain blacka?* (Somliga av dessa namn i bestämd form upptages dock endast som egennamn, likväl endast maskulinerna med upp-

slagsordet i bestämd form). — Ordet *harvberd* synes enligt övriga mål böra tolkas som "harvbälg" + ett tillagt *-d* (icke sällsynt i estlandssvenskan, inklusive nuckösvenskan). — Vid uppslagsordet "glömsning" undrar man om inte ordet innehåller den på flera håll noterade bildningstypen "glömmasning". — Namnet *Åisporsenge* ville man gärna undersöka med utgångspunkt från en tolkning "Estbolsängen". — *Ben-otsdan* är enligt talrika samstämmiga uppgifter inte dagen efter *fastgångstisdan* utan åtta dagar senare. — De gamla ville jag fråga: Vad är en *hakolgård*? Var fanns det senast någon sådan av gammalt slag? — Kan *än kärv* någonsin bindas på åkern direkt vid skörden (så som en "kärve" i Sverige)? — Var gick i Nuckö kyrka *Fargången*, till södra eller till västra dörren? Fanns det en *Fargång* även i Roslep kapell? — Ordet *aru* (estn) översattes med "beting"; man kan nu jämföra EFK i 73 f, 178 nederst; *månne* = 'på en höft'? — Då i texter av finlandssvensken Selim Perklén man möter namnen *Stor-Klaus* resp. *Bellman*, undgår man knappast att erinra sig den gamla metoden att översätta "högsvenska" texter till dialekt, en metod som Vendell vederligen inte sällan nyttjade i Estland, liksom före honom Russwurm.

För det vittutseende och tidskrävande arbetet med en ordbok över *alla* de estlandssvenska målen, som pågår i Upsala, är det en ytterst värdefull gåva att få detta för framtiden grundläggande verk. Ordförrådet är rikt och visar för språkmannen säkerligen mycket om de estlandssvenska målens ställning bland andra svenska mål. Därutöver ser man mycket av dialektens relationer till grannmålen: "högsvenskan", tyskan och särskilt estniskan, främst detta språks dialekta skiftningar i den omedelbara närheten. Många av de svenska orden äro inte förut anträffade i Estland. Dessa får man nu efterspörja bland andra estlandssvenskar. Även bland de s. k. kortstaviga orden (typen *håna* 'hane', *tupp*; *liklar* 'nycklar'), som eljest är synnerligen väl företrädda i de sentida uppteckningarna från alla orter, kan man finna nyheter. Ex.: *grina* 'kliva grenslé'; *kopa* 'kuppa' (under "guppa"); *spi kopar e hals'n* (estn?); *knäta* och *kräta* (om svagt knäppande ljud, det senare även hos Vendell 1886); *käva* (om trätgirig person), som passivt verb *kävas* 'kivas' *hlokot* (om kreatur: 'tom i buken'. — Skulle måntro det åldriga ordet *våko* för en föråldrad vikning på en "femare" vara samma ord som *viko* (i *lok-viko*, att *vika* "lokar" på)? — Förleden i *snu-tobak* hör väl däremot som i andra mål till stammen "snuv-", inte till kortstavigt "snuta".

Danell har på ett fängslande och eggande sätt skildrat ett av de svenska målen, och han vet bättre än någon annan att betydelsen hos de *andra* estlandssvenska målen — *burna* i vissa fall av en handfull åldringar — inte är proportionellt mot invånarantalet utan mot dessa andra måls säregna skick. Han har själv på bästa sätt lagt grund för rätta förståelsen av dem.

Nils Tiberg

Ett tack till Gideon Danell

Kärleken till uppgiften är ett drag, som man ständigt tycker sig spåra i Gideon Danells arbete. Sitt livsverk har han utfört på två viktiga arbetsfält: språkforskningens och pedagogikens. Under de arbetsfyllda år, då han som rektor vid folkskoleseminariet i Uppsala med ständigt vaken blick för allt nytt, som rörde sig inom hans arbetsfält, framförde sina omdömesgilla och kultiverade åsikter i pedagogiska frågor, fick kanske hans andra stora livsintresse — nucköområdet — i viss mån stå tillbaka. Men han har emellertid nu efter slutat verk i det offentliga livets tjänst med fördubblad energi fullföljt det arbete, som han påbörjade vid sekelskiftet under sin studietid i Uppsala. Hans grammatik över nucköområdet har sålunda följts av en omfattande ordbok.

Inom vida kretsar av de i Sverige bosatta estlandssvenskarna har man med största intresse följt tillblivelsen av detta verk. Det är också med en djup känsla av tacksamhet vi nu erfar, att hans krafter räckt till för att slutföra arbetet. Det gamla målet omhuldas visserligen ännu av oss, men för nästa generation kommer det att som levande språk tillhöra det förgångna. Gideon Danell har dock i sin grammatik och sin ordbok räddat allt väsentligt härav åt eftervärlden.

Den vetenskapliga objektiviteten och kärleken till det folk, som utgjort föremålet för hans forskning, har hos Gideon Danell ingått en sällsynt lycklig förening. På varje sida i inledningen till ordboken möter man folket i Nuckö socken. Där finns hans första sagesmän, där är hans yngsta meddelare och medhjälpare, där minns han alla, som betytt något icke blott för hans eget arbete utan för hela den svenska bygden.

Ordbok över Nucköområdet är icke enbart en ordbok. I den återspeglas skiftande sidor av folkets liv i gången tid. Endast sålunda kan ju också verkligheten bakom uppslagsorden rätt förstås. Om än åtskilligt återstår att göra för att allsidigt belysa svenskt språk och svensk kultur i Estland, kan man dock fastslå, att här lagts den mest solida grund för en fortsatt forskning. G. Danells vänner, estlandssvenskarna, hoppas att även han själv skall bygga vidare på denna grund.

Då vi här särskilt framhållit Gideon Danells hängivna och samvetsgranna forskargärning, så betyder det ej, att hans övriga livslånga och kärleksfulla arbete till vår stams fromma fallit i glömska. Vi kunna idag utan överdrift säga, att det var Vilhelm Lundström och Gideon Danell, som i början på seklet skapade begreppet estlandssvenskar och fäste den svenska allmänhetens blickar på oss. Dessa båda varmhjärtade och framsynta män utstakade vårt folks väg över Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet åter till Sverige.

För denna gärning be vi Gideon Danell genom Kustbon mottaga estlandssvenskarnas varma tack.

Förlovade

HARALD WESTERMAN
INGEGERD JOHANSSON
Uppl-Tuna Rasbo
Upplands-Tuna den 25 dec. 1951

ELMAR SÖDERHOLM
BRITA SVENSSON
Norrköping den 24 dec. 1951.

Inspektör
KURT OLSSON
EDIT KOPPARBERG
Snättringe Stockholm
Nyårsdagen 1952.

RUDOLF ZEISIG
INGRID GRIMBERG
Stockholm Stockholm
Trettondagen 1952

Vigda

ROLF GÖSTA LÄNDKVIST
INGRID TEGELBERG
Stockholm den 11 nov. 1951

DÖDA:

Änkefru *Katarina Andersin*, f. Åkerman, född den 5 april 1887 på Ormsö, avled den 18 januari 1952 i Åkersberga.

Änkefru *Agneta Blomman*, f. Broman, född den 4 nov. 1864 på Ormsö, avled den 2 december 1951 i Stockholm.

Fru *Lena Hamberg*, f. Hamberg, född den 15 febr. 1876 i Rickul, avled den 19 nov. 1951 i Stenkvista.

Johan Hollman, född den 11 mars 1877 på Runö, avled den 21 april 1950 på Lidingö.

Fröken *Agneta Häggblom*, född den 24 nov. 1919 på Ormsö, avled den 21 jan. 1952.

Änkefru *Helena Malm*, f. Benas, född den 1 april 1875 på Runö, avled den 17 augusti 1951 i Stjärnorp.

Änkefru *Kristina Moll*, född Pilman, född den 10 maj 1865 på Ormsö, avled den 22 juli 1951 i Stjärnorp.

Hans Pihl, född den 25 sept. 1859, på Ormsö, avled i januari 1952 i Lästringe.

Johan Pihl, född den 29 maj 1876 på Ormsö, avled den 3 dec. 1951 i Skärplinge.

Änkefru *Sidonie Rosalie Rosen*, född den 28 mars 1872 på Nargö, avled i juni 1951 i Eskilstuna.

Änkefru *Maria Vesterberg*, f. Hammerman, född den 24 juli 1873 på Ormsö, avled den 3 dec. 1951 i Stockholm.

Fröken *Mina Vesterman*, född den 27 maj 1892 i Rickul, avled den 25 dec. 1951 i Karlstad.

Johannes Viberg, född den 16 nov. 1878 i Rickul, avled den 2 dec. 1951 i Torshälla.

Mats Viksten, född den 16 mars 1872 på Nuckö, avled den 13 nov. 1951 i Södertälje.

Min älskade make
vår käre far och morfar

Johan Pihl

född den 29 maj 1876 på Ormsö
död den 3 december 1951 i Skärplinge
Djupt sörjd och saknad av

MAKA

**Barn, Barnbarn, Barnbarnsbarn
samt syster, släkt och vänner**

Solen har dalat, dagen är slut,
stilla är klappande hjärtat.
Skönt är att vila från arbetet ut,
somna från allt som har smärtat.
Sov älskade far i Din tysta grav.
Tack för all kärlek och godhet Du gav

Min älskade make

Johannes Viberg

född den 15 november 1878 i Rickul
har den 2 december 1951 flyttat till sitt
eviga hem

Sörjd och saknad av

LISA VIBERG

samt syskon, släkt och vänner

Hur tomt hur tyst här hemma,
sen Du ifrån oss gick.
Ej hörs Din kära stämma
ej möter oss Din blick.
Ett budskap kom från Herren
Du måste från oss gå.
Men vänta bortom jorden,
en gång vi mötas få.

Vår kära Mor,
Farmor och Mormor

Maria Westerberg

född den 24 juli 1873
har i dag stilla insomnat i tron på sin Herre
och Frälsare. Sörjd och saknad av oss samt
släkt och många vänner
Stockholm den 3 dec. 1951.

HANS

Katarina, Birger, Alida,
LARS och GULLI

ULLA

MARIA och JOHAN
AGNETA och FERDINAND
GERTRUD och PAUL

Katarina
Johannes och Ruth Hägglom

Var trogen intill döden så skall jag giva
dig livets krona.

Vår kära mor och syster
Änkefru

Lena Hamberg

född den 16 februari 1876 i Rickul avled genom
olyckshändelse den 19 november 1951 i
Stenkvista.

Sörjd och saknad av

**HERMAN och NIKOLAI
Barnbarn, släkt och vänner**

Trång är all världen vida
Hjälplös var jordisk vän,
Själens får ro och fäste
Allena i himmelen.
Mörkaste natt skall ljusna
bittraste kval får ro,
Njut nu Din ro i graven,
Kära, lilla mor.

Vår kära syster
Fröken

Mina Vesterman

född den 27 maj 1892 i Rickul
död den 25 december 1951 i Karlstad
Sörjd och saknad av syskon, släkt
och vänner

Sov gott kära syster Mina
Du gått till Kristus från de Dina
Vårt hjärta var hos Dig så fäst
Men älskade Du Kristus ändock mest

Vår kära Mor
Farmor och Mormor

Katarina Andersin

född den 5 april 1887 på Ormsö
avled den 18 jan. på Vaxholms sjukhem
Sörjd och saknad av oss

**Agneta och Robert
Agneta och Barnen
Släkt och vänner**

Tack lilla Mamma för åren som gått
Tack för all kärlek och godhet vi fått
Tack för Din omsorg och vänlighet stor
Tack för allt kära lilla Mor.

På mångas begäran kommer Kustbon från och med detta nummer att lämna uppgifter om för redaktionen kända bemärkelsedagar. Av naturliga skäl får red. reservera sig för ev. felaktigheter och ofullständigheter, när de tillgängliga uppgifterna av olika skäl äro svåra att kontrollera. Red. hoppas på läsekretsens välvilliga medverkan i form av meddelanden, notiser och fotografier, så att denna sida kan bli både läsvärd och i möjligaste mån även fullständig.

Födelsedagar under tiden 1 jan. – 30 april

90 år

Heyman, Kersti, född den 7 april 1862, Rikull

85 år

Kühn, Adelheide, född d. 30 jan. 1867 Reval
Glad, Maria, f. Vidgren, född d. 18 febr. 1867 Ormsö
Palmkron, Helene, f. Neuman, d. 17 april 1867 Vippal

80 år

Klipppberg, Lena, f. Viberg d. 5 jan. 1872 Rikull
Asplund, Johan, den 5 febr. 1872, Ormsö
Rosen, Valentin, den 21 febr. 1872, Nargö
Stenros, Katarina, f. Alström, d. 26 febr. 1872, Ormsö
Holm, Maria, f. Slet, den 22 mars 1872, Ormsö
Blomberg, Maria, f. Heldring, den 2 april 1872, Rikull
Tomti, Maria, f. Noter, den 10 april 1872, Nuckö

75 år

Gäddman, Gertrud, f. Kornblom, den 3 jan. 1877, Ormsö
Tennisberg, Lena, f. Irman, den 5 jan. 1877, Rikull
Norrberg, Tio, den 18 jan. 1877, Rikull
Kehlman, Lena, f. Fulkan, den 23 jan. 1877, Korkis
Strandsten, Maria, f. Boman, den 25 jan. 1877, Rikull
Treiberg, Anna, f. Klippberg, den 25 jan. 1877, Rikull
Thomsson, Maria, f. Hanback, den 9 febr. 1877, Rikull
Koinberg, Eva, den 12 febr. 1877, Rikull
Heideman, Mats, den 24 febr. 1877, Rikull
Rosenblad, Gertrud, den 8 mars 1877, Ormsö
Grönström, Eva, f. Blomberg, den 19 mars 1877, Nuckö
Rönnkvist, Hans, den 23 mars 1877, Ormsö
Sjöström, Maria, f. Söderblom, den 2 april 1877, Ormsö
Luks, Lisa, den 5 april 1877, Rikull
Klement, Johannes, den 8 april 1877, Rågö
Nordström, August, den 16 april 1877, Rågö
Mittal, Lisa, f. Broberg, den 17 april 1877, Nuckö

70 år

Nordman, Johannes, den 12 jan. 1882, Rågö
Berkman, Maria, f. Padu, den 31 jan. 1882, Dagö
Alkvist, Gertrud, f. Blomkvist, den 5 febr. 1882, Ormsö
Hallman, Lena, den 23 febr. 1882, Rikull
Sandberg, Mari, den 26 febr. 1882, Rikull
Lemberg, Maria, f. Roberg, den 4 mars 1882, Nuckö
Jurgensman, Anna, den 17 mars 1882, Nuckö
Alström, Katarina, f. Stenholm, den 21 mars 1882, Ormsö
Vesterby, Maria, den 24 mars 1882, Rikull
Fällman, Maria, den 4 april 1882, Ormsö
Küün, Hulda, f. Holm, den 3 april 1882, Nargö
Dykström, Johan, den 9 april 1882, Runö
Isberg, Maria, f. Grönberg, den 11 april 1882, Nuckö

Fahrman, Lena, f. Koppelman, den 16 april 1882, Nuckö
Vitman, Eva, f. Luks, den 24 april 1882, Nuckö

60 år

Kopparberg, Alexander, den 1 jan. 1892, Rikull
Rönnerberg, Lars, den 4 jan. 1892, Ormsö
Ribon, Leontine, f. Pihl, den 6 jan. 1892, Nuckö
Pikner, Gertrud, f. Dahl, den 8 jan. 1892, Ormsö
Stenholm, Gertrud, f. Moll, den 10 jan. 1892, Ormsö
Rosen, Ernestine, f. Jurgensson den 17 jan. 1892, Nargö
Söderholm, Johannes, den 17 jan. 1892, Nuckö
Vesterby, Olga, den 19 jan. 1892, Rikull
Dreijer, Valborg, f. Isaks, den 25 jan. 1892, Runö
Rönnkvist, Maria, f. Sandell, den 25 jan. 1892, Ormsö
Nilsson, Julia, den 27 jan. 1892, Rikull
Palmkron, Vera, f. Tannebaum, den 29 jan. 1892, Vippal
Berkman, Pauline, f. Brun, den 9 febr. 1892, Nuckö
Dreijer, Johan, den 9 febr. 1892, Runö
Bäckman, Johan, den 11 febr. 1892, Ormsö
Ribon, Maria, f. Zeisig, den 11 febr. 1892, Nuckö
Nee, Maria, f. Gäddman, den 13 febr. 1892, Ormsö
Sjöman, Maria, f. Järnström, den 14 febr. 1892, Ormsö
Nyman, Maria, f. Ekenäs, den 15 febr. 1892, Rågö
Lindblom, Johan, den 21 febr. 1892, Ormsö
Salin, Anders, den 22 febr. 1892, Ormsö
Stromback, Maria, f. Sedman, den 23 febr. 1892, Nuckö
Österman, Johannes, den 23 febr. 1892, Rikull
Nyholm, Maria, f. Westerström, den 25 febr. 1892, Ormsö
Lilja, Katarina, f. Sjöström, den 27 febr. 1892, Ormsö
Stahl, Elisabeth, den 3 mars 1892, Rikull
Schönberg, Rosalie Lovisa, f. Anker, 7 mars 1892, Nuckö
Strandberg, Johan, den 12 mars 1892, Runö
Joanurm, Riho, den 13 mars 1892, Kolga
Kaljurand, Erik, den 15 mars 1892, Rågö
Söderlund, Maria, den 20 mars 1892, Ormsö
Hallman, Anna, f. Klamman, den 3 april 1892, Vippal
Laning, Lovisa, den 22 april 1892, Nuckö
Laning, Alexander, 23 april 1892, Nuckö
Alros, Maria, den 25 april 1892, Ormsö
Nyman, Axel Erik, den 29 april 1892, Nuckö

50 år

Norrman, Albert, den 2 jan. 1902, Korkis
Thomsson, Anders, den 3 jan. 1902, Ormsö
Viberg, Alexander, den 5 jan. 1902, Rikull
Olep, Maria, den 12 jan. 1902, Vippal
Brun, Olga, den 25 jan. 1902, Nuckö
Ihrman, Elfride, den 31 jan. 1902, Reval
Thomsson, Maria, f. Timmerman, d. 5 febr. 1902, Ormsö
Österlin, Magdalena, den 9 febr. 1902, Rågö
Rosen, Eskil Johannes, den 18 febr. 1902, Nargö
Söderman, Thomas, den 27 febr. 1902, Vippal
Luks, Johannes, den 16 mars 1902, Rikull
Hallman, Herman, den 18 mars 1902, Rikull
Skönberg, Hilda Helene, f. Viksten, 21 mars 1902, Nuckö
Vinter, Elisabeth, f. Klaman, den 26 mars 1902, Vippal
Nordsten, Katarina, f. Åkerros, den 27 mars 1902, Ormsö
Thomsson, Alexander, den 27 mars 1902, Nuckö
Stenros, Lars, den 6 april 1902, Ormsö
Heyman, Johannes, den 8 april 1902, Rågö
Alkvist, Johan, den 14 april 1902, Ormsö
Rosenblad, Johan, den 15 april 1902, Ormsö
Österman, Maria, f. Alman, den 16 april 1902, Nuckö
Schönberg, Ida, f. Mählberg, den 17 april 1902, Rikull
Mark, Anders, den 29 april 1902, Ormsö